

Voorjaarstrek en overzomeren van Dwergmeeuwen (*Larus minutus*) in het noordelijke deltagebied

G.L. Ouweneel

Vanaf eind jaren zeventig nam de Dwergmeeuw (*Larus minutus*) in het Noordelijke Deltagebied tijdens het voorjaar en in de voorzomer opmerkelijk toe. Nochtans vallen er per opeenvolgende jaren in aanwezigheid en aantallen verschillen te constateren. Beide aspecten waren voor mij aanleiding de beschikbare gegevens omtrent de Dwergmeeuw in het gebied bijeen te brengen. Dit artikel spitst zich toe op de gang van zaken in het Hollandsch Diep, de Ventjagersplaten en Hellegatsplaten alsmede het oostelijk deel van het Haringvliet. De in de laatste jaren verrichte waarnemingen in het Krammer-Volkerak werden tevens verwerkt.

Verleden en aantallen

Over de Dwergmeeuw in het studiegebied zowel in het verre als nabije verleden valt weinig te vinden. Swarts (1974), die in de jaren zestig onderzoek op de Ventjagersplaten verrichtte, vermeldt de soort niet. Beyersbergen & Van den Berg (1980) melden voor de Grevelingen slechts enkele waarnemingen in de eerste acht jaar na de in 1971 uitgevoerde afsluiting van het bekken. De omschrijving 'vooral solitaire exemplaren, voor Schouwen-Duiveland en omliggende wateren (Werkgroep Avifauna Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland 1986) kan in feite gelden voor alle statusweergaven in geraadpleegde literatuur over de binnenlandse situatie in het Noordelijke Deltagebied. Tevens blijkt uit deze omschrijving dat de situatie op en rond Schouwen-Duiveland, althans tot rond 1985, geen verandering te zien gaf.

Tot midden jaren zeventig was de positie van de Dwergmeeuw in het Noordelijke Deltagebied niet anders. Incidenteel verbleven op de Ventjagersplaten tijdens het tijdvak half mei tot in au-

gustus onvolwassen solitaire vogels, soms in gezelschappjes met als maximum elf exemplaren op 11 juni 1976. Vanaf 1978 verandert dit beeld. In dat jaar nam ik voor het eerst tijdens de voorjaarstrek adulte vogels waar: van 29 april tot en met 7 mei maximaal negentien stuks voor de noordoever van het Hollandsch Diep; half juni 1976 verbleef een gezelschap van 45 onvolwassen Dwergmeeuwen op de Ventjagersplaten.

De tabel geeft de ontwikkeling sindsdien weer. Opmerkelijk is het grote verschil in aantallen dat kan optreden per opeenvolgend jaar. Hierbij is de kanttekening te plaatsen dat de voorjaarstrek van de adulte vogels een snel verloop heeft, hetgeen de trefkans doet verminderen. In 1981 kon de gang van zaken vóór de noordoever van het Hollandsch Diep nagenoeg dagelijks worden gevolgd. Op 30 april bevonden zich daar enkele tientallen vogels, op 2 mei circa achthonderd op 4 mei al veel minder en twee dagen later nog slechts enkele. Tussen de doortrekkende adulte vogels kunnen zich tot maximaal 10% onvolwassen vogels ophouden, maar gewoonlijk veel min-

Dwergmeeuwen in zomerkleed. Ook bij IJmuiden kunnen ze omstreeks 1 mei bijzonder talrijk zijn. Strand IJmuiden, 1 mei 1974. Foto: Frits van Daalen.

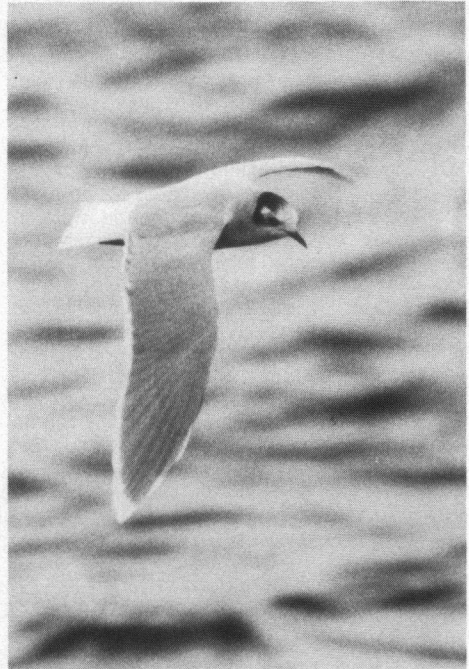
tabel				
jaar	adulte vogels		onvolwassen vogels	
	aantal	datum	aantal	datum
1978	15	29 april	45	8 & 10 juni
1979	geen waarnemingen verricht		5	1 & 14 juli
1980	3	5 mei	6	10 augustus
1981	800	2 mei	12	12 juli
1982	50	1 mei	21	12 juni
1983	80	7 mei	niet waargenomen	
1984	4	15 april	36	30 juni
1985	150	4 mei	100	27 mei
1986	15	17 mei	1	data in juni
1987	niet waargenomen		90	23 mei
1988	niet waargenomen		20	20 juni
1989	200	23 april	80	21 mei

der. Vaak wordt samen met Zwarte Sterns (*Chlidonias niger*) doorgetrokken. Na half mei worden geen adulte Dwergmeeuwen in het studiegebied aangetroffen. Met uitzondering van de enkele zich tussen de adulte vogels bevindende onvolwassen exemplaren, treden beide categorieën dus nagenoeg gescheiden op. Grotere gezelschappen onvolwassen Dwergmeeuwen die 's zomers in het studiegebied komen opdagen, blijven niet lang pleisteren, maximaal tien dagen. In de zomers van 1988 en van 1989 bevonden zich in de op de Hellegatsplaten (Volkerak) liggende gemengde kokmeeuw/visdiefkolonie, op een aantal data in juni, heftig alarmerende in tweede zomerkleed Dwergmeeuwen. Er werd echter niet gebreed.

Discussie

Gelet op de opmerkelijke aantalverschillen per opeenvolgende jaren alsmede het feit dat in het voorjaar van 1987 en van 1988 ik in het geheel geen adulte Dwergmeeuwen zag, gaat de conclusie dat de soort jaarlijks met honderden exemplaren door het Noordelijke Deltagebied trekt vooralsnog te ver. Uitgesloten is zulks ook weer niet maar gelet op de snelle passage waardoor een beperkte trefkans, kan alleen een ononderbroken reeks waarnemingsdagen tussen omstreeks 20 april en 10 mei uitsluitel bieden. De door de Dwergmeeuw geprefereerde centra zijn daarbij de Hoogezandse Gorzen (noordoever Hollandsch Diep), de Ventjagersplaten en sinds 1989 ook de Krammerzijde van de Philipsdam. Deze lokaties hebben gemeen dat het uitgestrekte ondiepe oevergebieden betreft, waarboven de soort bij voorkeur blijkt te jagen. Gerust wordt dan op belendende vlakke oevers en/of platen.

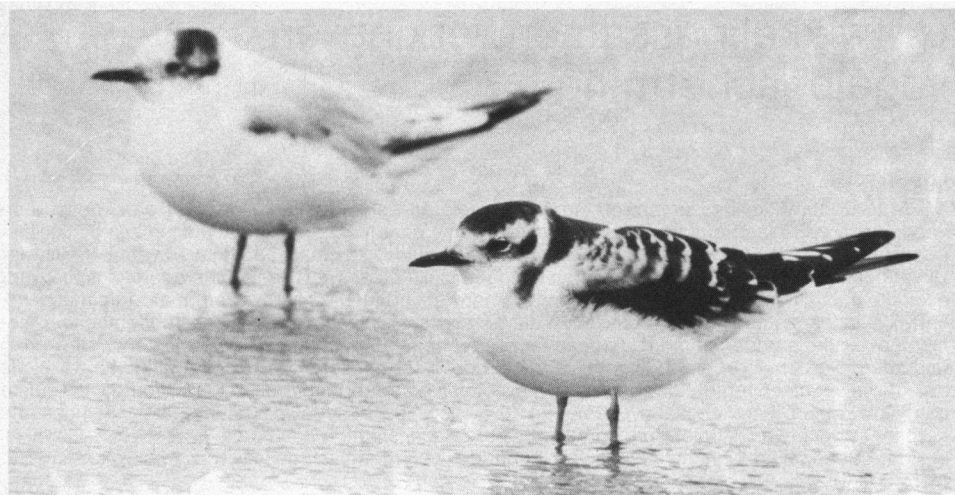
Dan nog zijn niet alle zaken opgelost. Wij kunnen ons afvragen hoe de door het Noordelijke Deltagebied doortrekkende Dwergmeeuwen hun reis vervolgen. De meest voor de hand liggende optie dat ze verder stroomopwaarts gaan en via het grote rivierengebied Midden-Europa in, is in de literatuur niet bevestigd te krijgen. De 'Vogels van de Grote Rivieren' (1979) noemt de Dwergmeeuw een doortrekker in zeer klein aantal, waarbij het gaat om een in totaal waargenomen aantal van 34 vogels. Het manuscript werd

Dwergmeeuw in winterkleed, vliegend langs de Zuidpier van IJmuiden, 7 november 1976.
Foto: Frits van Daalen.

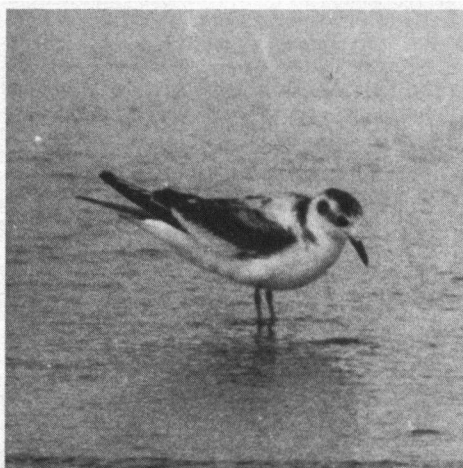
echter gesloten in 1977, vóór het tijdstip dus dat de positie van de soort in het Noordelijke Deltagebied veranderde. De 'Avifauna van de Biesbosch' (1987) noemt de Dwergmeeuw een onregelmatige gast met de kanttekening dat de soort tegenwoordig jaarlijks wordt gezien. Glutz von Blotzheim & Bauer (1982) concluderen dat de trek van de Dwergmeeuw door het binnenland vrijwel onopgemerkt verloopt.

Een tweede mogelijkheid is dat de soort doorsteekt over land richting IJsselmeer. Slechts één waarneming geeft steun aan deze optie. Op 1 april 1989 – voor de Dwergmeeuw opmerkelijk vroeg in het Noordelijk Deltagebied – waren boven een plas binnen het Industrieterrein Moerdijk twintig adulte Dwergmeeuwen actief. Om circa 10.30 uur kwamen op geringe hoogte, een

Twee Dwergmeeuwen bij de Zuidpier van IJmuiden, september 1978.

Foto: Piet Munsterman.

Dwergmeeuw in jeugdkleed, Ventjagersplaat, september 1975.

Foto: G.L. Ouweneel.

Naschrift

Zomer 1989 gaf een sterk afwijkend beeld te zien, waarin het in 1987 afgesloten en inmiddels verzoete Krammer-Volkerak een centrale rol speelde. Volgens Fluijt (mondelijke mededeling) verbleven eind april korte tijd zeer veel adulte Dwergmeeuwen op het Krammer-Volkerak; samen met in het Markiezaatgebied verblijvende vogels, schat Fluijt dat voorjaar 1989 zich enkele duizenden Dwergmeeuwen in de Delta ophielden. Op 16 augustus telde ik tijdens een vaartocht op het Krammer-Volkerak daar 110 Dwergmeeuwen, waaronder slechts enkele juveniele vogels. Volgens De Bruin (mondelijke mededeling) waren begin augustus 1989 ter plaatse enkele honderden Dwergmeeuwen geweest. Afgewacht moet worden of deze gebeurtenissen op zichzelf staan dan wel een nieuwe ontwikkeling inluiden.

■ G.L. Ouweneel, Lijster 17, 3299 BT Maasdam.

LITTERATUUR:

- Beijersbergen J. & A. van den Berg (1980): De Grevelingen, de vogels van een afgedamde zeearm. Zeist
 Glutz von Blotzheim U.N. & K.M. Bauer (1982): Handbuch der Vögel Mitteleuropas. Band 8/I. Wiesbaden.
 Ouweneel, G.L. (1987): De Dwergmeeuw, een buitenbeentje onder de meeuwen. Vogels nummer 37 : 28-30.
 Ouweneel, G.L. (1988): De Hellegatsplaten zomer 1988. Sterna 33: 52-54
 Vogelwerkgroep Biesbosch (1987): Avifauna van de Biesbosch. Deel 2, Staatsbosbeheer, Tilburg.
 Werkgroep Avifauna Natuur- en Vogelwacht Schouwen-Duiveland (1986): De vogels van Schouwen-Duiveland. Zierikzee.
 Swarts, L.(1974): Vogels van het brakke getij-gebied. Amsterdam.